

ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของทายาทที่เป็นบุตรจากเงินทดแทน

วันที่รับบทความ: 3 ธันวาคม 2568

วันแก้ไขบทความ: 25 มกราคม 2569

วันตอบรับบทความ: 7 มีนาคม 2569

ปภาศรี บัวสวรรค์¹

มัลลิกา พิณจันทร์²

พันธ์เทพ วิทิตอนันต์³

บทคัดย่อ

การวิจัยปัญหาการคุ้มครองสิทธิของทายาทเงินทดแทนมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการคุ้มครองสิทธิของทายาทเงินทดแทน ตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พุทธศักราช 2537 (แก้ไขเพิ่มเติม 2561) โดยพิจารณาปัญหาทางกฎหมายที่กำหนดให้สิทธิแก่ทายาทเมื่อลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงาน โดยเฉพาะทายาทที่เป็นบุตรตามมาตรา 20(3) และ (4) ด้วยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยเชิงเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติเงินทดแทน พุทธศักราช 2537 (แก้ไขเพิ่มเติม 2561) มาตรา 20(3) กำหนดให้สิทธิแก่บุตรในการได้รับเงินทดแทนเมื่อลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงานและถึงแก่ความตายหรือสูญหาย โดยกำหนดเงื่อนไขให้บุตรที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ได้รับสิทธิโดยไม่ต้องพิจารณาว่าบุตรเรียนอยู่ หรือไม่ได้เรียนแต่ทำงานแล้ว หรืออาจจะไม่ได้เรียนและไม่ได้ทำงานก็ได้รับสิทธิ แต่เมื่อบุตรอายุครบ 18 ปี มีหลักคือบุตรจะไม่มีสิทธิได้รับเงินทดแทน ยกเว้นบุตรอยู่ในระหว่างการศึกษาอยู่ไม่ว่าจะอยู่ในระดับไม่สูงกว่าปริญญาตรีหรือในระดับปริญญาตรีให้ได้รับสิทธิในเงินทดแทนต่อไปจนกว่าจะจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากการศึกษพบว่า บุคคลอายุครบ 18 ปี ที่ไม่มีโอกาสเรียนด้วยเหตุผลต่างๆ มีจำนวนมาก จึงควรขยายโอกาสให้บุตรมีโอกาสตัดสินใจทำงานเพื่อเลี้ยงดูตนเองหรือเลือกศึกษาต่อเพื่อให้เกิดสิทธิในเงินทดแทนต่อไป อีกประเด็นคือตามมาตรา 20 (4) กฎหมายกำหนดให้สิทธิแก่บุตรที่ทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เมื่ออายุครบ 18 ปี จะได้รับสิทธิในเงินทดแทนต่อไปอีกก็ต่อเมื่อบุตรนั้นต้องอยู่ในอุปการะก่อนที่ลูกจ้างตายหรือสูญหาย และหากบุตรประเภทนี้ไม่มีลักษณะอาการดังกล่าวอีกต่อไป มาตรา 21 วรรคสอง กำหนดให้สิทธิในการได้รับเงินทดแทนของบุตรนั้นสิ้นสุดลง จากการศึกษพบว่า คนพิการควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันตามหลักสิทธิคนพิการและภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ และโอกาสที่คนพิการจะหายจากอาการที่เป็นนั้นเป็นไปได้ยากมากเมื่อพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดความพิการ

คำสำคัญ: สิทธิในเงินทดแทน; ทายาทเงินทดแทน; บุตร; คนพิการ

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

^{1, 2, 3} อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 282 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: praphasri.b@ru.ac.th

อีเมล: ² phunthep77@hotmail.co.th; ³ mallika2494@gmail.com

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเงินทดแทน พุทธศักราช 2537 มาตรา 20 โดยเพิ่มพระราชบัญญัติเงินทดแทน พุทธศักราช 2537 มาตรา 20(3/2) โดยกำหนดว่าให้บุตรที่อายุครบ 18 ปี และไม่ได้ศึกษา ให้ได้รับสิทธิต่อไปอีก 6 เดือน และหากได้ศึกษาต่อภายใน 6 เดือน นับตั้งแต่อายุครบ 18 ปี ไม่ว่าจะอยู่ในระดับไม่สูงกว่าปริญญาตรีหรือในระดับปริญญาตรี ให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนจนกว่าจะจบการศึกษา ระดับปริญญาตรี ควรยกเลิกการกำหนดสิทธิของบุตรที่ทุพพลภาพ ตามมาตรา 20 (4) โดยกำหนดให้บุตรที่มี อายุตั้งแต่สิบแปดปีและทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบซึ่งอยู่ในอุปการะหรือมิได้อยู่ในอุปการะของ ลูกจ้างก่อนที่ลูกจ้างถึงแก่ความตายหรือสูญหาย และควรแก้ไขมาตรา 21 วรรคสองตอนท้าย โดยกำหนดว่า บุตรที่ไม่มีลักษณะตามมาตรา 20(4) และมีผู้อุปการะหรือประกอบอาชีพได้ด้วยตนเอง

Problems of Protecting the Rights of Heirs of Beneficiaries under the Workmen's Compensation Act

Received: 3 December 2025

Revised: 25 January 2026

Accepted: 7 March 2026

Praphasri Buasawan ¹

Mallika Pinijchan ²

Phunthep Vititanane ³

Abstract

This research project – A Study on Related Problems of Protecting the Rights of Heirs of Beneficiaries under the Workmen's Compensation Act – aims to study the protection of the rights of heirs of beneficiaries under the Workmen's Compensation Act B.E. 2537 (Amendment Act B.E. 2561) by looking at related problems due to the requirement of law that grant benefits to heirs of workmen who suffered work-related injury or illness, specifically heirs that are workmen's children, as per Article 20(3) and (4), though qualitative using the documentary research method.

The result reveals that Article 20(3) of the Workmen's Compensation Act B.E. 2537 (Amendment Act B.E. 2561) stipulates that workmen's children are entitled to receive benefits from the Workmen's Compensation Fund when workmen suffer work-related injury and illness, as well as death and disappearance. In this regard, the law further stipulates that children under 18 years of age are entitled to receive benefits without considering whether they attend any educational institutions as students, or they have dropped out and are now workmen, or they have dropped out and are now unemployed. Regardless of their situation, children under 18 years of age will receive the benefit. On the contrary, if the workmen's children are over 18 years of age, they will not be entitled to receive the benefit unless they are currently attending any educational institutions as students for bachelor's degrees or

Keywords: Right to compensation; Heirs of Compensation Fund; Child; Disabled people

Type of Article: Research Article

^{1, 2, 3} Faculty of Law, Ramkhamhaeng University, Ramkhamheang University, 282 Ramkhamhaeng Road, Huamark Subdistrict, Bangkok District, Bangkok 10240

Corresponding author: atirat.sittirat@gmail.com

Email: ² phunthep77@hotmail.co.th; ³ mallika2494@gmail.com

lower-level degrees. And they will continue to receive the benefit until they complete their bachelor's degrees. However, this study reveals that there are many people over 18 years old who do not have the opportunity to attend higher-level education programs due to various reasons. Therefore, the author recommends that children should be given the opportunity to make the decision regarding their future, whether to drop out and start working or to remain in school, and their decision should be taken into consideration when granting benefits under the Workmen Compensation Fund. On the other hand, regarding Article 20 (4), in which the law stipulates that children who suffer from physical disabilities or mental disorders when they turn 18 years old will continue to be eligible to receive the benefit only if they are recognized as dependents of workmen before they die or disappear. Moreover, if these children no longer suffer from the aforementioned conditions, Paragraph Two of Article 21 stipulates that they will no longer be eligible to receive the benefit. In this regard, the author recommends that people with disabilities should be treated equally, as per the principle of rights of people with disabilities and the country's constitution, since it is rarely possible that people with disabilities will ever recover from their conditions, considering the causes of such disabilities.

In summary, the author recommends that amendment to Article 20 should be made to Article 20 (3/2) of the Workmen's Compensation Act B.E. 2537, that is, children over 18 years old who are not attending any educational institutions should continue to be eligible to receive the benefit for another 6 months. Moreover, if they choose to attend any educational institutions as students for bachelor's degrees or lower-level degrees within the period of 6 months previously mentioned, then they will continue to be eligible to receive the benefit until they complete the bachelor's degrees. Secondly, the author recommends that amendment should be made to provisions regarding the rights of children with disabilities under Article 20 (4), in order to make the benefit available to children over 18 years old who suffer from physical disabilities or mental disorders, regardless of whether they are recognized as dependents of workers before they die or disappear. Lastly, the author recommends that an amendment should be made to the end of Paragraph Two of Article 21 so it includes the following: 'once children are no longer possess the qualifications described under Article 20 (4) and they are recognized as dependents of other persons or they are able to work on their own.'

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การทำงานของลูกจ้างในสถานประกอบการได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน ซึ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยสัญญาจ้างแรงงาน มาตรา 575 บัญญัติว่า “อันว่าจ้างแรงงานนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าลูกจ้างตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่านายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้” กล่าวคือ เมื่อมีการตกลงกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้างในเงื่อนไขการทำงานโดยได้รับค่าจ้าง สัญญาจ้างแรงงานเกิดขึ้น และเป็นผลให้มีการมีสถานะความเป็นนายจ้างและลูกจ้างอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายแรงงานที่กำหนดสิทธิของลูกจ้างและกำหนดหน้าที่ของนายจ้างให้ต้องปฏิบัติ หากฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษในทางอาญา โดยรัฐเข้ามาควบคุมการปฏิบัติตามกฎหมายของนายจ้างไม่ให้กระทบสิทธิของลูกจ้างตามกฎหมาย กฎหมายแรงงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พุทธศักราช 2541 (แก้ไขเพิ่มเติมฯ) พระราชบัญญัติเงินทดแทน พุทธศักราช 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมฯ) พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พุทธศักราช 2518 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้าง รวมถึงการดำเนินคดีทางศาลตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงาน พุทธศักราช 2522

การคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างตามกฎหมายแรงงานเน้นการคุ้มครองลูกจ้างในขณะที่ทำงานให้กับนายจ้างเป็นหลัก อาทิเช่น การได้รับค่าจ้างพิจารณาจากการทำงานของลูกจ้างในวันทำงานและเวลาทำงาน หากมีการทำงานเกินจากเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือทำงานในวันหยุดจะได้รับค่าล่วงเวลา หรือค่าทำงานในวันหยุดตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน หรือหากนายจ้างจะทำการกำหนดหรือแก้ไขเพิ่มเติมสภาพการจ้างที่ไม่เป็นคุณกับลูกจ้าง นายจ้างต้องปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ โดยเข้าสู่กระบวนการตามขั้นตอนของกฎหมาย หรือต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้างก่อน ไม่เช่นนั้นจะเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กรณีที่ลูกจ้างทำงานในลักษณะที่ต้องเสี่ยงภัยและเกิดเหตุทำให้ลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ลูกจ้างจะได้รับสิทธิในเงินทดแทน โดยที่กฎหมายเงินทดแทนกำหนดว่าหากลูกจ้างประสบอันตราย จากการทำงาน การทำงานตามคำสั่งหรือจากการรักษาประโยชน์ให้นายจ้าง หรือกรณีลูกจ้างเจ็บป่วยด้วยโรคจากการทำงานลูกจ้างจะได้รับสิทธิในเงินทดแทนได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงาน ค่าทดแทน ค่าทำศพ ซึ่งกฎหมายได้เน้นถึงสิทธิของลูกจ้างที่ได้รับในขณะที่ปฏิบัติงานให้กับนายจ้างเป็นหลัก

ในการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างตามกฎหมายแรงงานจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่กฎหมายให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระที่ตัวลูกจ้างในฐานะคู่สัญญาตามความผูกพันในส่วนของการกฎหมายแพ่ง แต่ในส่วนของการได้รับสิทธิในกฎหมายเงินทดแทนนั้น การได้รับสิทธิมาจากการเงื่อนไขการที่ลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยซึ่งอาจเป็นผลให้ลูกจ้างถึงแก่ความตายหรือสูญหายได้ กฎหมายได้กำหนดสิทธิให้แก่ผู้มีสิทธิในเงินทดแทนซึ่งกฎหมายเงินทดแทนได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ จึงถือได้ว่านอกจากกรณีที่ลูกจ้างจะได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายแล้ว ผู้มีสิทธิในเงินทดแทนดังกล่าวยังเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของผู้ที่ได้รับสิทธิในกฎหมายแรงงานในพระราชบัญญัติเงินทดแทนด้วย สำหรับผู้มีสิทธิในเงินทดแทนตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พุทธศักราช

2537 กำหนดอยู่ในมาตรา 20 เมื่อพิจารณาจากการได้รับสิทธิของผู้มีสิทธิในเงินทดแทนดังกล่าวนี้สามารถเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ทายาทเงินทดแทนเนื่องจากได้รับสิทธิจากการที่ลูกจ้างถึงแก่ความตายจากการทำงาน

ลูกจ้างที่ถึงแก่ความตายหรือสูญหายจากการทำงาน พระราชบัญญัติเงินทดแทนกำหนดให้นายจ้างจ่ายเงินทดแทน ได้แก่ จ่ายค่าทำศพให้ผู้จัดการศพ ตามมาตรา 16 จำนวนเงิน 50,000 บาท และค่าทดแทนตามมาตรา 18(4) ให้แก่ผู้มีสิทธิในเงินทดแทนในอัตราร้อยละ 70 ของค่าจ้างรายเดือนเป็นระยะเวลาไม่เกิน 10 ปี นอกจากนี้กฎหมายเงินทดแทนได้กำหนดสิทธิต่อเนื่องในเงินทดแทนให้ผู้มีสิทธิในเงินทดแทนได้รับกรณีลูกจ้างตายก่อนได้รับเงินตามมาตรา 18(2)(3) ครบระยะเวลาตามสิทธิ

ผู้มีสิทธิในเงินทดแทนตามมาตรา 20 ได้แก่ บิดา มารดา สามีหรือภรรยา บุตรที่มีอายุไม่ครบ 18 ปี บริบูรณ์ แต่หากครบ 18 ปี แล้วอยู่ในระหว่างการศึกษาค่าจะได้รับสิทธิในเงินทดแทนจนกว่าจะจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และกรณีบุตรที่ทุพพลภาพ จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหากอยู่ในอุปการะของลูกจ้างก่อนที่ลูกจ้างตายเป็นผู้มีสิทธิในเงินทดแทน

เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ในการกำหนดให้สิทธิในเงินทดแทนแก่ทายาทเงินทดแทนนั้น ผู้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนตามมาตรา 20 นี้มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกจะเป็นบุคคลตามมาตรา 20(1) ถึง (4) และตามวรรคสองซึ่งมาตรา 20 วรรคแรกก็คือ บิดามารดา สามีหรือภรรยา และบุตร ซึ่งจะมีเงื่อนไขการได้รับสิทธิของบุตรตามอนุมาตรา 3 และ 4 นั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยบุตรถือเอาความเป็นบุตรตามความเป็นจริง (คำพิพากษาฎีกาที่ 11837-11838, คำพิพากษาฎีกาที่ 1308/2557) และกลุ่มสองตามมาตรา 20 วรรคสาม กำหนดว่า “ในกรณีที่ไม่มีผู้มีสิทธิตามวรรคหนึ่งให้นายจ้างจ่ายเงินทดแทนแก่ผู้ซึ่งอยู่ในอุปการะของลูกจ้างก่อนลูกจ้างถึงแก่ความตายหรือสูญหาย แต่ผู้ซึ่งอยู่ในอุปการะดังกล่าว จะต้องได้รับความเดือดร้อนเพราะขาดอุปการะจากลูกจ้างที่ตายหรือสูญหาย แต่ผู้ซึ่งอยู่ในอุปการะดังกล่าว จะต้องได้รับความเดือดร้อนเพราะขาดอุปการะจากลูกจ้างที่ตายหรือสูญหาย” จะเป็นผู้ซึ่งอยู่ในอุปการะของลูกจ้างก่อนที่ลูกจ้างจะตายหรือสูญหาย ซึ่งกลุ่มสองนี้จะมีสิทธิได้รับค่าทดแทนตามมาตรา 20 ต่อเมื่อไม่มีบุคคลในกลุ่มแรกที่มีสิทธิได้รับอยู่แล้วและผู้ซึ่งอยู่ในอุปการะนั้นต้องได้รับความเดือดร้อนเพราะขาดอุปการะจากลูกจ้างด้วย เจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการให้สิทธิแก่บุคคลที่ลูกจ้างอุปการะส่งเสียเลี้ยงดู โดยเมื่อทำงานได้เงินมาก็อุปการะบุคคล ได้แก่ บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร เป็นต้น ดังนั้น เมื่อลูกจ้างตายหรือสูญหายจากการทำงาน บุคคลที่อยู่ในอุปการะของลูกจ้างดังกล่าวได้รับความเดือดร้อน จากการที่ลูกจ้างตายหรือสูญหายซึ่งเป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินทดแทน เห็นได้ชัดเจนจากที่กฎหมายกำหนดเช่น มาตรา 20(4) หรือ มาตรา 20 วรรค 3 เป็นต้น

แม้ว่ากฎหมายเงินทดแทนจะกำหนดให้สิทธิแก่ผู้มีสิทธิในเงินทดแทนตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแต่ก็มีปัญหาทางกฎหมาย ได้แก่ ปัญหาสิทธิของทายาทที่เป็นบุตรตามมาตรา 20(3) ที่กำหนดให้ บุตรอายุต่ำกว่า 18 ปี มีสิทธิได้รับเงินต่อไปจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มาตรา 20 นี้เกิดประเด็นปัญหาทางกฎหมายว่า หากกรณีบุตรอายุครบ 18 ปี ลูกจ้างผู้อุปการะส่งเสียเลี้ยงดูบุตรถึงแก่ความตาย ตามกฎหมายเงินทดแทนฉบับนี้มิได้กำหนดให้สิทธิแก่ผู้มีสิทธิในเงินทดแทนเกี่ยวกับช่วงอายุของบุตรอย่างชัดเจน ต่อมาคือปัญหาสิทธิของทายาทที่เป็นบุตรตามมาตรา 20(3/1) ที่กำหนดให้ บุตรอายุครบ 18 ปีขึ้นไปอยู่ระหว่างการศึกษาระดับ

การศึกษาที่ไม่สูงกว่าปริญญาตรี ได้รับสิทธิไปจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี เกิดประเด็นปัญหาทางกฎหมายว่า หากกรณีบุตรอายุครบ 18 ปี และไม่ได้ทำการศึกษาอยู่ในช่วงอายุตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่บุตรอยากกลับมาศึกษาต่อ บุตรจะได้รับสิทธิในการศึกษาในระดับการศึกษาที่ไม่สูงกว่าปริญญาตรีได้หรือไม่ ซึ่งกฎหมายมาตรา 20(3/1) มิได้กำหนดให้สิทธิแก่ผู้มีสิทธิในเงินทดแทนไว้อย่างชัดเจน ปัญหาอีกประการคือ สิทธิของทายาทที่เป็นบุตรตามมาตรา 20(4) ที่กำหนดให้ บุตรอายุตั้งแต่ 18 ปี เป็นคนทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบและอยู่ในความอุปการะของลูกจ้างก่อนตายหรือสูญหายได้สิทธิในเงินทดแทน เป็นปัญหาว่ากรณีบุตรพิการอายุไม่ครบ 18 ปี ลูกจ้างผู้อุปการะส่งเสียเลี้ยงดูบุตรตายหรือสูญหาย กฎหมายเงินทดแทนกำหนดให้สิทธิกับบุตรประเภทนี้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี โดยมีได้กำหนดให้สิทธิในเงินทดแทนแก่บุตรพิการก่อนครบ 18 ปี ไว้อย่างชัดเจน และปัญหาประการสุดท้ายคือการสิ้นสุดสิทธิของทายาทตามมาตรา 21 วรรคท้ายที่กำหนดให้ หากบุตรไม่มีลักษณะตามมาตรา 20(3)หรือ(4) อีกต่อไป ให้นำส่วนแบ่งของผู้หมดสิทธิเพราะเหตุหนึ่งเหตุใดดังกล่าวไปเฉลี่ยให้แก่ผู้มีสิทธิอื่นต่อไป จึงมีประเด็นทางกฎหมายว่า กฎหมายเงินทดแทนในมาตรา 21 วรรคท้าย กำหนดให้ผู้มีสิทธิในเงินทดแทนจำต้องสิ้นสุดสิทธิโดยเฉพาะบุคคลที่พิการตามมาตรา 20(4) ซึ่งกฎหมายให้พิจารณาว่าหากบุตรหายจากการพิการสิทธิจะสิ้นสุดลงทันทีโดยไม่ต้องพิจารณาว่าบุตรนั้นจะสามารถอุปการะเลี้ยงดูตนเองได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของทายาทเงินทดแทน
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองทางกฎหมายสำหรับสิทธิของบุตรที่เป็นทายาทเงินทดแทน
3. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับการคุ้มครองสิทธิของทายาทเงินทดแทนที่เหมาะสมต่อไป

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าศึกษาแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในเงินทดแทนของทายาท โดยศึกษาถึง ความเป็นมาของกฎหมายเงินทดแทน ซึ่งมีพื้นฐานจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศที่ประกาศอนุสัญญา 2 ฉบับเกี่ยวกับเงินทดแทน ในปี คริสตศักราช 1925 ได้แก่ Convention concerning Workmen's Compensation for Accidents และ Convention concerning Workmen's Compensation for Occupational Diseases กำหนดการบาดเจ็บหรือการเสียชีวิตจากการบาดเจ็บของลูกจ้างและกำหนดชนิดของโรคอันเกิดจากการทำงานให้ประเทศสมาชิกนำไปอนุวัติใช้เพื่อเยียวยา ผลกระทบจากการขาดรายได้แก่ลูกจ้าง โดยมีแนวคิดการให้ความคุ้มครองสิทธิในเงินทดแทนที่พิจารณาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลของการกระทำในกรณีที่ลูกจ้างได้รับอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงาน หรือเพื่อป้องกันรักษาประโยชน์ให้นายจ้าง หรือจำต้องทำงานตรมคำสั่ง (ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 758- 759/2531) และหลักทฤษฎีมูลเหตุที่เหมาะสมโดยมีหลักการการพิจารณาเกี่ยวกับเหตุแทรกแซงที่

ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลหรือคาดหมายได้และผู้ที่กระทำย่อมต้องรับผิดชอบในผลนั้น ซึ่งเป็นหลักในการพิจารณาหน้าที่ของนายจ้างในการจ่ายเงินทดแทน (ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2043/2532) ลักษณะทั่วไปขอบเขตของการคุ้มครองสิทธิของทายาทเงินทดแทน สิทธิในการได้รับเงินทดแทนของทายาท ศึกษาเกี่ยวกับสิทธิเด็ก ช่วงอายุเด็ก และผู้เยาว์ ศึกษาลักษณะความพิการ แนวคิดการคุ้มครองสิทธิของคนพิการ (สิรินาถ บุญเกียรติ, 2535) แนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของคนพิการ (กิตติยา รัตนกร, 2531) หลักการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของคนพิการ (ชนิษฐา เกวินทรภักดี, 2531) แนวคิดเกี่ยวกับอาชีพคนพิการ (O' Reilly, A, 2003) หลักสิทธิมนุษยชน (วีระ โลจายะ, 2547) หลักการของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับความเสมอภาคของบุคคล แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิการไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ในส่วนของกฎหมายผู้วิจัยศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยความสามารถของบุคคล สัญญาจ้างแรงงาน พระราชบัญญัติเงินทดแทน พุทธศักราช 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมฯ 2561) ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างและทายาท โดยข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมนำมาประกอบการพิจารณาปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาการกำหนดเงื่อนไขการศึกษาที่สัมพันธ์กับอายุบุตร

ตามพระราชบัญญัติเงินทดแทนกำหนดให้สิทธิแก่ทายาทเงินทดแทนประเภทบุตรโดยกฎหมายก่อนแก้ไข พุทธศักราช 2561 มาตรา 20(3) กำหนดว่า “บุตรที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีเว้นแต่เมื่อมีอายุครบสิบแปดปีและยังศึกษาอยู่ในระดับที่ไม่สูงกว่าปริญญาตรี ให้ได้รับส่วนแบ่งต่อไปตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่” ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 20(3) โดยมีการปรับแก้ไขใหม่ กำหนดว่า “บุตรที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนจนกว่าจะจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี” และเพิ่ม (3/1) ขึ้นมาโดยกำหนดว่า “บุตรที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไปที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับที่ไม่สูงกว่าปริญญาตรีให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนจนกว่าจะจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี” เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายจากเดิมที่พิจารณาเกณฑ์การศึกษาของบุตรที่อายุครบ 18 ปี บริบูรณ์ให้ได้รับต่อไปจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีนั้นเกิดประเด็นข้อพิจารณาในปัญหาช่วงเวลาของการศึกษา กฎหมายที่แก้ไขใหม่ พุทธศักราช 2561 จึงแก้ไขมาตรา 20(3) และเพิ่มเติม (3/1) และกำหนดใหม่

แม้กฎหมายได้มีการแก้ไขแล้วก็ตามก็มีปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของทายาทที่เป็นบุตรตามมาตรา 20(3) ที่กำหนดให้ บุตรอายุต่ำกว่า 18 ปี มีสิทธิได้รับเงินต่อไปจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประเด็นปัญหาทางกฎหมายจึงมีว่า หากกรณีบุตรอายุครบ 18 ปี ลูกจ้างผู้อุปการะส่งเสียเลี้ยงดูบุตรถึงแก่ความตาย ตามกฎหมายเงินทดแทนฉบับนี้ มิได้กำหนดให้สิทธิแก่ผู้มีสิทธิในเงินทดแทนเกี่ยวกับช่วงอายุของบุตรอย่างชัดเจน ซึ่งอาจทำให้บุตรที่มีอายุครบ 18 ปี หมดสิทธิทันที และหากบุตรยังไม่ถึงงานทำก็ไม่มีเงินเพื่อดูแลจากแหล่งรายได้ใดๆ ต่อไป นอกจากนี้อายุนุตรตามมาตรานี้มีความแตกต่างกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบ 20 ปี บริบูรณ์จึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดอายุบุคคลตามกฎหมายอีกประการหนึ่ง

2. ปัญหาสิทธิของทายาทที่เป็นบุตรตามมาตรา 20(3/1) ที่กำหนดให้ บุตรอายุครบ 18 ปีขึ้นไปอยู่ระหว่างการศึกษาระดับการศึกษาที่ไม่สูงกว่าปริญญาตรี ได้รับสิทธิไปจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี เกิด

ประเด็นปัญหาทางกฎหมายว่า หากกรณีบุตรอายุครบ 18 ปี และไม่ได้ศึกษาอยู่ แต่ภายหลังบุตรมีความประสงค์จะกลับมาศึกษาต่อ บุตรจะได้รับสิทธิในการศึกษาในระดับการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรีได้หรือไม่ ซึ่งกฎหมายมาตรา 20(3/1) มิได้กำหนดให้สิทธิแก่ผู้มีสิทธิในเงินทดแทนไว้อย่างชัดเจน

3. ปัญหาสิทธิของทายาทที่เป็นบุตรตามมาตรา 20(4) ที่กำหนดให้ บุตรอายุตั้งแต่ 18 ปี เป็นคนทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบและอยู่ในความอุปการะของลูกจ้างก่อนตายหรือสูญหาย ถือได้ว่า บุตรมีลักษณะของความพิการทั้งทางกายและจิตใจ ประเด็นปัญหาทางกฎหมายตามมาตรานี้คือ กรณีบุตรที่พิการอายุไม่ครบ 18 ปี ลูกจ้างผู้อุปการะส่งเสียเลี้ยงดูบุตรตายหรือสูญหาย บุตรจะมีสิทธิได้รับเงินทดแทนโดยไม่มีเงื่อนไขประกอบการพิจารณา แต่เมื่อบุตรประเภทนี้มีอายุครบ 18 ปี กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขว่าบุตรจะมีสิทธิได้รับเงินทดแทนต่อไปก็ต่อเมื่อบุตรนั้นอยู่ในอุปการะของลูกจ้างก่อนลูกจ้างตาย จึงเป็นปัญหาว่ากฎหมายมิได้กำหนดเงื่อนไขให้สิทธิในเงินทดแทนแก่บุตรพิการก่อนครบ 18 ปีไว้อย่างชัดเจน

4. ปัญหาสิทธิสิ้นสุดลงของทายาทตามมาตรา 21 วรรคท้ายที่กำหนดให้ หากบุตรไม่มีลักษณะตามมาตรา 20(3)หรือ(4) อีกต่อไป ให้นำส่วนแบ่งของผู้หมดสิทธิเพราะเหตุหนึ่งเหตุใดดังกล่าวไปเฉลี่ยให้แก่ผู้มีสิทธิอื่นต่อไป มีประเด็นทางกฎหมายว่า หากบุตรพิการหายจากความพิการ ตามมาตรา 21 วรรคท้ายนี้ ให้ถือว่าบุตรไม่มีสิทธิในเงินทดแทนอีกต่อไป จึงเป็นปัญหาสำหรับบุตรที่มีลักษณะพิการบางประเภทที่ไม่สามารถหายจากความพิการได้ เช่น บุตรที่พิการมาแต่กำเนิด หรือพิการภายหลังแต่ไม่มีโอกาสรักษาให้หาย ดังนี้ การที่กฎหมายกำหนดโดยภาพรวมจึงเป็นปัญหาว่ากฎหมายมิได้แยกประเภทความพิการในกรณีนี้ไว้ว่าความพิการของบุตรลักษณะใดบ้าง และกฎหมายมิได้คำนึงถึงว่าแม้บุตรที่พิการบางประเภทนั้น เมื่อหายจากอาการดังกล่าวแล้วสิทธิในเงินทดแทนสิ้นสุดลงทันทีตามมาตรา 20 วรรคท้าย บุตรจะดำเนินชีวิตต่อไปอย่างไรเพราะก่อนหน้านี้ กฎหมายให้ได้รับสิทธิในเงินทดแทนมาโดยตลอด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าวิจัยเป็นการรวบรวมจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิในเงินทดแทนของทายาท สิทธิเด็ก ผู้เยาว์ และคนพิการ โดยค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ

ผลการวิจัย

ปัญหาทางกฎหมายเกิดขึ้นจากการที่กฎหมายกำหนดให้ทายาทตามมาตรา 20(3)(4) เกี่ยวกับบุตรของลูกจ้างที่ตาย โดยที่ตามกฎหมายให้พิจารณาเกณฑ์การได้รับสิทธิ ได้แก่ เกณฑ์อายุและเกณฑ์การศึกษา กรณีเกณฑ์อายุ หากบุตรนั้นอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ จะได้รับสิทธิในเงินทดแทน ไม่ว่าจะทำงานแล้ว (แรงงานเด็ก) เรียนอยู่ หรือ ทำงานและเรียนไปด้วย จึงเห็นได้ว่าสิทธิของบุตรนั้นขึ้นกับเงื่อนไข อายุเป็นสำคัญ ในการพิจารณาประกอบกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้บุคคลที่ลูกจ้างทำงานหาเงินเพื่อส่งเสียเลี้ยงดูบุตร

หากลูกจ้างตายบุตรย่อมได้รับความเดือดร้อน กฎหมายจึงไม่ได้กำหนดเงื่อนไขพิเศษ โดยเฉพาะบุตรนั้นอายุยังไม่ครบ 18 ปีแต่ทำงานแล้ว ก็ถือว่ามียารายได้เลี้ยงตนเอง

ประเด็นการกำหนดอายุบุตร 18 ปี ตามกฎหมายไทยพิจารณาอายุของบุคคลในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ เมื่ออายุครบ 18 ปี บริบูรณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับสิทธิบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 95 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2561 มาตรา 31 ที่กำหนดให้บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีในวันเลือกตั้ง

ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 มาตรา 17 กำหนดให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 7 เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่ 16 ตาม การกำหนดช่วงอายุบุคคล ในการศึกษาแต่ละช่วงวัย อนุบาล อายุ 1-3 ปี ประถมศึกษา ชั้นปีที่ 1-6 อายุแรกเข้า 6-11 ปี (เกณฑ์การสมัครเข้าเรียนของเด็กนักเรียนชั้นประถม) มัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 1-6 อายุแรกเข้า 15-18 ปี (เกณฑ์การสมัครเข้าเรียนของเด็กนักเรียนชั้นมัธยม) นักเรียนจะสำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ช่วงอายุประมาณ 15 ปี สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ช่วงอายุประมาณ 18 ปี

สำหรับเกณฑ์อายุในการบรรลุนิติภาวะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 20 กำหนดว่า “ผู้เยาว์ย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 20 ปี บริบูรณ์” ซึ่งตามกฎหมายแพ่งนั้น หากบุคคลยังไม่บรรลุนิติภาวะ ถือว่าเป็นผู้เยาว์และยังไม่มีความสามารถตามกฎหมาย หมายความว่า ผู้เยาว์เมื่อจะทำนิติกรรมสัญญาใดๆ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน มิเช่นนั้นจะทำให้นิติกรรมที่ทำไปมีผลเป็นโมฆียกรรม และอาจถูกบอกล้างหรือให้สัถยาบันได้

จากการศึกษาเกณฑ์อายุเด็กและเยาวชนขององค์การสหประชาชาติ แบ่งช่วงอายุระหว่าง 15 -25 ปี แตกต่างกับประเทศไทย ที่กำหนดความหมายของเยาวชนตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ไว้ว่าบุคคลที่อายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปี บริบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ตามที่ UN กำหนดอายุไว้เพื่อจุดประสงค์ทางสถิติ เพราะเยาวชนคือช่วงของการเปลี่ยนแปลงจากเด็กที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เตรียมความพร้อมในการเป็นอิสระหรือออกจากการศึกษาภาคบังคับเข้าสู่ช่วงการทำงานทำ

เกณฑ์การกำหนดอายุบุตรให้ได้รับสิทธิในเงินทดแทนจึงมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับเงื่อนไขต่างๆ และอาจถือได้ว่าอายุบุตรเมื่อครบ 18 ปีบริบูรณ์จะเป็นผลให้หากบุตรไม่ได้ศึกษาอยู่ หากช่วงที่ลูกจ้างซึ่งเป็นบิดาหรือมารดาตาย บุตรที่อายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ย่อมได้สิทธิในเงินทดแทนอยู่ตลอดระยะเวลานั้น แต่เมื่อครบ 18 ปีบริบูรณ์ โดยหลักตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พุทธศักราช 2537 มาตรา 20(3) บุตรย่อมหมดสิทธิในเงินทดแทนทันที (ยกเว้นเข้าเกณฑ์การศึกษา)

1. ปัญหาการกำหนดเงื่อนไขการศึกษาที่สัมพันธ์กับอายุบุตร

ตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน มาตรา 20(3) “บุตรมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนจนกว่าจะจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี” (3/1) กำหนดว่า “บุตรมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีขึ้นไปที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับที่ไม่สูงกว่าปริญญาตรีให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนจนกว่าจะจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี”

การกำหนดของกฎหมายดังกล่าวเป็นผลให้สามารถแบ่งกลุ่มบุตรในการได้รับสิทธิดังนี้

1) บุตรอายุยังไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ เมื่อลูกจ้างตาย บุตรจะไม่ได้เรียน หรือทำงานแล้ว หรือเรียนอยู่รวมถึงบุตรที่พิการ ย่อมได้รับสิทธิในเงินทดแทนตามเกณฑ์อายุ

2) บุตรอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ โดยหลัก ถือว่าไม่มีสิทธิในเงินทดแทนแล้ว แต่กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขการได้รับสิทธิ ตามกฎหมายเรียกว่าเป็นเกณฑ์การศึกษา กล่าวคือ

- เมื่อบุตรอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์อยู่ระหว่างการศึกษาต่อจะได้รับสิทธิจนกว่าจะเรียนจบระดับปริญญาตรี

- หากบุตรศึกษาอยู่ในระดับที่ไม่สูงกว่าระดับปริญญาตรี เช่น เรียนระดับอาชีวศึกษา หรือบุตรที่อายุครบ 18 ปีแล้ว แต่ยังเรียนอยู่ระดับมัธยมศึกษา จะได้รับสิทธิไปจนกว่าจะจบในระดับปริญญาตรี

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันแรงงานเด็กมีจำนวนมากขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาความยากจนทำให้ต้องทำงานช่วยเหลือครอบครัวและไม่ได้เรียนต่อ หากเทียบกับความจำเป็นด้านแรงงาน เด็กกลุ่มหนึ่งที่ผันตัวเข้าทำงานเป็นแรงงานเด็กเพื่อช่วยเหลือครอบครัว จึงอาจทำให้เห็นได้ว่า แม้ในครอบครัวมีบิดาหรือมารดาเป็นแรงงาน ทำงานเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการในการหาเงินและรายได้หลักเพื่อให้บุตรเรียนและอาจจะอุปการะบุคคลอื่นในครอบครัว เช่น บิดา มารดาของลูกจ้างเอง ทำให้รายได้สำหรับการส่งเสียเลี้ยงดูบุคคลที่ใกล้ชิดหรือคนใกล้ชิดไม่เพียงพอ เมื่อบุตรของลูกจ้างมีอายุ อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถทำงานได้ตามกฎหมาย คือ ช่วงอายุ 15-18 ปี ในช่วงเวลานี้เด็กอาจจะทำงานอย่างเดียวโดยไม่ได้ศึกษาต่อ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การได้รับสิทธิในเงินทดแทนตามมาตรา 20(3) เมื่อพิจารณาประกอบกับกฎหมาย การที่เด็กได้รับสิทธิในเงินทดแทนตั้งแต่อายุไม่ครบ 18 ปี และได้รับเรื่อยมาจนอายุครบ 18 ปี แล้ว ก็ยังมีความจำเป็นในการทำงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัวและยังไม่สามารถศึกษาต่อได้ แต่บุตรนั้นก็ไม่สามารถได้รับสิทธิในเงินทดแทนต่อไปอีก ส่งผลต่อรายได้และการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือหากเด็กนั้นทำงานอยู่เมื่ออายุครบ 18 ปี ได้ออกจากงานหรือได้รับผลกระทบจากสถานประกอบการเป็นผลให้ไม่สามารถทำงานต่อไปได้ แต่เด็กนั้นต้องเสียสิทธิในเงินทดแทนที่จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตต่อไปได้

กรณีบุตรตามมาตรา 20(3) อายุยังไม่ครบ 18 ปี ไม่ได้เรียนและไม่ได้ทำงาน ซึ่งก่อนที่ลูกจ้างตาย ได้ส่งเสียเลี้ยงดูอยู่ แต่ต่อมาลูกจ้างตายก่อนบุตรอายุครบ 18 ปี บุตรนั้นก็ยังคงรับสิทธิในเงินทดแทนตลอดมาจนอายุครบ 18 ปี เป็นผลให้สิทธิในการรับเงินสิ้นสุดลง ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตต่อไปได้ ผลวิจัยชี้เยาวชนไทย อายุ 15-24 ปี กว่า 1.4 ล้านคน ไม่เรียน ไม่ทำงาน ยูนิเซฟ-กระทรวงแรงงาน-จุฬาฯ เผยผลวิจัยเยาวชนไทย อายุ 15-24 ปี กว่า 1.4 ล้านคน ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา และไม่ได้ทำงาน นอกจากนี้นักวิจัยที่ทำงานร่วมกันขององค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย กระทรวงแรงงาน และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบกับข้อกังวล

ใหม่ เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของเยาวชน อายุ 15-24 ปี ที่ไม่เรียน ไม่ทำงาน และไม่ฝึกอบรม หรือ เยาวชนกลุ่ม NEET (Youth Not in Employment, Education, or Training) ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตตามอัตภาพ และพึ่งพาอาศัยครอบครัว จากผลการวิจัยที่พบว่าสาเหตุที่ทำให้เยาวชนอายุระหว่าง 15-24 ปี ไม่เรียน ไม่ทำงานและไม่ฝึกอบรม มีหลายปัจจัยทับซ้อนกันอยู่ ทั้งระบบการศึกษาที่ยังทำให้เด็กมองไม่เห็นอนาคต จนเกิดความท้อ บางคนจึงเลิกเรียนกลางคัน ขณะที่ความยากจนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กหลุดจากระบบการศึกษา จากข้อมูลดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าแม่เด็กมีอายุ 18 ปี แล้วหากยังไม่ได้เรียนและไม่มียานทำงานขณะที่สิทธิในเงินทดแทนสิ้นสุดลงด้วยเกณฑ์อายุ ย่อมส่งผลกระทบต่อเด็กนั้นในทันทีทันใดและโดยที่หากเด็กนั้นขาดไร้ผู้อุปการะ เช่น บิดาซึ่งเป็นลูกจ๋างตาย มารดามีสามีใหม่และทอดทิ้งบุตร หรือเด็กไม่มีญาติที่จะอุปการะดูแลอย่างต่อเนื่อง เด็กประเภทนี้ย่อมได้รับผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่หากเด็กยังคงได้รับเงินอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะมีงานทำย่อมเป็นคุณประโยชน์กับเด็กยิ่งกว่า

2. ปัญหาสิทธิของทายาทที่เป็นบุตรอายุครบ 18 ปีขึ้นไปอยู่ระหว่างการศึกษาระดับการศึกษาที่สูงกว่าปริญญาตรี ได้รับสิทธิไปจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี

ประเด็นปัญหานี้ พิจารณาจากมาตรา 20(3/1) ที่กำหนดให้บุตรที่ศึกษาอยู่ไม่ว่าจะศึกษาระดับใดให้ได้สิทธิจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่ปัญหานี้มาจากกรณีที่หากเด็กอายุไม่ครบ 18 ปี เรียนอยู่ กศน. เพื่อต่อในระดับสูงขึ้น หรือ จบมัธยม 6 ก่อนอายุครบ 18 ปี และเมื่ออายุครบ 18 ปี สิทธิในเงินทดแทนสิ้นสุดลง หากเด็กเรียนอยู่ในระดับไม่สูงกว่าปริญญาตรี เช่น อาชีวศึกษา หรือต่อระดับปริญญาตรี ซึ่งมีลักษณะไม่ต่อเนื่องกับการได้รับสิทธิก่อนอายุ 18 เมื่อพิจารณาตามมาตรา 20(3/1) ไม่ได้กำหนดถึงการพิจารณาสิทธิของบุตรในกรณีนี้ไว้ว่า หากบุตรนั้นไม่ได้เรียนต่อและจะกลับมาเรียน จะเป็นผลให้บุตรนั้นกลับมาได้รับสิทธิจนกว่าจะจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือไม่ ซึ่งจะถือได้ว่าผู้มีสิทธิในเงินทดแทนมีเพิ่มจำนวนขึ้น เฉกเช่นกับกรณีการคลอดบุตรภายใน 310 วัน ซึ่งหากบุตรนั้นคลอดก็จะได้รับสิทธิในเงินทดแทนนับแต่วันที่คลอดตามมาตรา 20วรรคสอง ทำให้ทายาทเพิ่มขึ้น

จากข้อมูลที่มีการศึกษา พบว่า ดร.สุรศักดิ์ แก้วเอียน หน่วยปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รายงานข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงลึก จำนวน 848 กรณีศึกษาของ กสศ. พบว่า เด็กช่วงชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นกลุ่มที่อยู่ในภาวะวิกฤตหลุดจากระบบการศึกษามากที่สุด ทั้ง ๆ ที่อยู่ภายใต้นโยบายเรียนฟรี โดยพบว่าสาเหตุส่วนใหญ่เชื่อมโยงครอบครัวทั้งหมด ได้แก่ 1) ผู้ปกครองมีรายได้น้อย โดยรายได้ของครัวเรือนที่มีเด็กกลุ่มวิกฤตฯ เฉลี่ยอยู่ที่ 900 บาทต่อเดือนต่อคน ในขณะที่หนี้สินอยู่ที่ 40,000 บาทต่อครัวเรือน ทำให้แต่ละครอบครัวมีหนี้สินสูงกว่ารายได้ประมาณ 45 เปอร์เซ็นต์ 2) ผู้ปกครองไม่มีงานทำ และตกอยู่ในภาวะสิ้นหวัง 3) ไม่มีค่าเดินทางมาเรียน 4) ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว และ 5) ถูกทอดทิ้งไม่มีผู้อุปการะทางการศึกษา ซึ่งทั้งหมดส่งผลให้เด็กหลุดออกนอกระบบการศึกษาได้ ขณะเดียวกัน การวิจัยในพื้นที่ยังพบว่าเด็กวิกฤตการศึกษาจำนวน 73 เปอร์เซ็นต์มีปัญหาที่ซับซ้อนมากกว่า ได้แก่ 1 ปัญหา โยงโยมาที่ครอบครัว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สุขภาพกายจิตใจ สวัสดิภาพความปลอดภัย เมื่อเข้าสู่โปรแกรมช่วยเหลือ พบว่าการให้เงินอุดหนุนช่วยเหลืออย่างเดียวไม่สามารถช่วยให้

เด็กพันวิฤตได้ แต่ต้องสนับสนุนให้ครอบครัวมีความสามารถในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ด้วย ภาครัฐจำเป็นต้องมีมาตรการเชิงรุก ที่มุ่งสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนยากจน สามารถยื่นหยัดขึ้นมาพึ่งพาตัวเองได้อย่างภาคภูมิใจ ไม่ใช่มาตรการสงเคราะห์เงินช่วยเหลือเพียงอย่างเดียวแต่ไม่สามารถแก้ปัญหาที่แท้จริงได้

จากข้อมูลการศึกษาดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าเด็กอาจจะไม่ได้รับการศึกษาต่อตามช่วงวัย โดยเฉพาะเมื่ออายุครบ 18 ปี บริบูรณ์แล้วไม่ได้ศึกษาต่อ แต่เมื่อภายหลังเด็กกลับมาเริ่มต้นศึกษาไม่ว่าจะอยู่ในระดับไม่สูงกว่าปริญญาตรี หรือระดับปริญญาตรี ดังนั้น ในประเด็นนี้จึงควรมีมาตรการกฎหมายที่รองรับการกลับมาศึกษาต่อของเด็กด้วยเพื่อให้ได้สิทธิในเงินทดแทนต่อไป

3. ปัญหากรณีผู้มีสิทธิตามมาตรา 20(4) บุตรที่ทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

ตามพระราชบัญญัติเงินทดแทนมาตรา 20(4) กำหนดว่า “บุตรที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีและทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบซึ่งอยู่ในอุปการะของลูกจ้างก่อนที่ลูกจ้างถึงแก่ความตายหรือสูญหาย” หากตีความหมายตามที่กฎหมายกำหนด หมายความว่า กรณีบุตรที่ทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบและอายุยังไม่ครบ 18 ปี ไม่ว่าลูกจ้างจะอุปการะส่งเสียหรือไม่ ถือว่าเป็นผู้มีสิทธิที่ได้รับเงินทดแทน ไปจนกว่าอายุครบ 18 ปี แต่เมื่อบุตรอายุครบ 18 ปี กฎหมายกำหนดให้บุตรที่ลูกจ้างอุปการะก่อนที่ลูกจ้างตายเท่านั้นที่มีสิทธิได้รับเงินทดแทน ปัญหาที่นำไปสู่การพิจารณาคือ บุตรประเภทนี้มีลักษณะทุพพลภาพ หมายถึงการพิการทางกาย ซึ่งอาจจะเริ่มมาตั้งแต่กำเนิดหรือเกิดแล้วเกิดภาวะพิการในภายหลัง จากการศึกษาพบว่า การทุพพลภาพมีความหมายคือ การที่บุคคลนั้นสูญเสียสมรรถภาพจนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ หรือเรียกว่ามีการพิการทางกาย

การพิการทางกายจึงมีหลายลักษณะ เช่น พิกัดทางตา หู หรืออวัยวะส่วนอื่นๆ ส่วนกรณีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หมายถึงการพิการทางจิต อาการทางสมอง จากการศึกษาสิทธิของคนที่พิการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญถือว่า คนพิการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิและเสรีภาพแห่งบุคคล และย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะพลเมืองโดยมีสิทธิต่างๆ ตามกฎหมายโดยไม่มีข้อยกเว้นใดๆ และไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา การเมือง ภาษา ถิ่นกำเนิด เพศ อายุ หรือสถานะอื่นๆ เป็นผู้ที่สมควรได้รับสิทธิและโอกาสในการพัฒนาให้เต็มศักยภาพ ได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสังคมด้วยความเสมอภาค การได้รับยอมรับในสิทธิและศักดิ์ศรีดังกล่าว จะทำให้คนพิการได้มีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถในการประกอบอาชีพ เป็นผลให้คนพิการได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสามารถประกอบอาชีพและสามารถพึ่งตนเองได้

จากประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยนำมาพิจารณาเป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากการที่บุตรที่พิการได้รับสิทธิในค่าทดแทนมาก่อนอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ แม้ว่าลูกจ้างจะไม่ได้อุปการะในช่วงเวลาดังกล่าว แต่เมื่อบุตรอายุครบ 18 ปี เป็นผลให้ผู้อุปการะเลี้ยงดูบุตรที่พิการของลูกจ้างอาศัยเงินจากค่าทดแทนตามสิทธิที่ลูกจ้างได้รับ หากวิเคราะห์ตามกฎหมายที่กำหนดให้อายุ 18 ปีเป็นเงื่อนไขการได้รับสิทธิ เมื่อเทียบกับบุคคลทั่วไปที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์นั้นมีลักษณะ

1. พัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ: โดยทั่วไปแล้ว วัยรุ่นอายุ 18 ปี ถือว่ามีพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ เริ่มมีความคิดเป็นของตนเอง สามารถตัดสินใจเลือกสิ่งที่ถูกต้อง ผิดชอบ ชั่ว ดี ได้อย่างมีเหตุผล

2. ความรับผิดชอบ: วัยรุ่นอายุ 18 ปี เริ่มมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นมากขึ้น สามารถดูแลตัวเอง ทำงานหารายได้

3. การมีส่วนร่วมทางสังคม: วัยรุ่นอายุ 18 ปี ถือว่าเป็นวัยที่พร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมต่างๆ เช่น การเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกสภา การทำงานในองค์กรต่างๆ

4. กฎหมาย: กฎหมายหลายฉบับในประเทศไทย กำหนดให้บุคคลบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 18 ปี บริบูรณ์ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา

5. มาตรฐานสากล: หลายประเทศทั่วโลก กำหนดให้บุคคลบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 18 ปี เช่น สหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา

การกำหนดช่วงอายุตามที่กล่าวมา พิจารณาสำหรับบุคคลทั่วไปที่มีความสามารถ ปราศจากความบกพร่องทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ แต่กรณีบุตรที่พิการในลักษณะทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบตามที่ มาตรา 20(4) กำหนดนั้น มีลักษณะที่แตกต่างทั้งด้านการพัฒนาทางกาย หรือทางจิต ซึ่งจากการศึกษาพบว่า คนพิการมีความบกพร่องทั้งสติปัญญาและการเรียนรู้ บางคนเรียนรู้ช้า มีสติปัญญาหยุดชะงักมีลักษณะของพัฒนาการที่เป็นไปอย่างล่าช้า มีความผิดปกติของกระบวนการพื้นฐานของสมอง การเคลื่อนไหว การสื่อความหมาย บางคนมีลักษณะออทิสติก ที่ต้องได้รับการดูแลจากจิตแพทย์และต้องได้รับการปรับพฤติกรรมและอาจต้องได้รับการบำบัด อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น บุตรคนพิการในลักษณะนี้จึงควรมีสิทธิได้รับเงินทดแทนอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ควรมีการกำหนดเงื่อนไขเกณฑ์อายุที่เท่ากับบุตรที่มีลักษณะปกติทั่วไป และหากกำหนดเงื่อนไข ไม่ควรกำหนดเพียงเพราะบุตรนั้นอยู่ในอุปการะของลูกจ้างก่อนที่ลูกจ้างตาย

4) ปัญหากฎหมายที่กำหนดให้สิทธิทายาทสิ้นสุดลงเมื่อไม่มีลักษณะทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนต่อไป ประเด็นปัญหานี้มาจากบทบัญญัติของกฎหมายตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พุทธศักราช 2537 มาตรา 21 วรรคสองตอนท้าย กำหนดว่า “บุตรไม่มีลักษณะตามมาตรา 20(3)หรือ(4) อีกต่อไป...” จึงทำให้ต้องพิจารณาว่าเจตนารมณ์ที่กฎหมายกำหนดให้สิทธิบุคคลในการได้รับเงินทดแทนตามมาตรา 20(4) คือบุตรกลับมาเป็นปกติ หายจากอาการพิการทั้งทางกายและจิตใจ จึงทำให้ต้องพิจารณาว่า โอกาสที่บุตรนั้นจะหายกลับมาเป็นปกติมีมากน้อยเพียงใด

จากการศึกษาพบว่าในทางการแพทย์ ถือว่าความพิการมีลักษณะเช่นเดียวกับโรคที่เกิดแก่มนุษย์ สาเหตุที่ทำให้เกิดโรคหรือเกิดความพิการนั้น กล่าวโดยง่ายที่สุด มีอยู่ 5 ประการด้วยกันคือ 1) เหตุแต่กำเนิด (Congenital) 2) เหตุจากติดเชื้อโรค (Infection) 3) อุบัติเหตุ (Trauma) 4) เนื้องอกเนื้อร้าย (Tumor) และ 5) ไม่ทราบสาเหตุ (Unknown Cause) อธิบายแต่ละประเภท ดังนี้

1. ความพิการที่มีเหตุมาแต่กำเนิด (Congenital Disorder)

หมายความว่าความพิการนั้นเกิดขึ้นที่ตัวเด็กขณะที่ยังอยู่ในครรภ์มารดา ความพิการนั้นอาจจะมีให้เห็นได้ชัดเจนที่เมื่อเกิดมา เช่น ตาบอด ร่างกายพิการแต่กำเนิด หรืออาจจะแสดงอาการว่าพิการหลังจากที่เกิด แล้วเติบโตมาแล้วระยะหนึ่งมาตรวจพบหลังการคลอดหรือโตขึ้นบ้างแล้ว เช่น หูหนวก เป็นใบ้ ปัญญาอ่อน และพิการทางจิต

2. ความพิการที่เป็นเหตุจากติดเชื้อโรค (Infection) หมายถึงการที่ร่างกายเกิดการติดเชื้อโรค เช่น เชื้อแบคทีเรีย เชื้อไวรัส โดยเชื้อโรคเข้ามาสู่ร่างกายของเด็ก เกี่ยวกับการติดเชื้อนี้ โดยทั่วไปแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกแก่เด็กขณะยังอยู่ในครรภ์มารดา ถือว่าเป็นมาแต่กำเนิด (Congenital Disorders) มีเชื้อแบคทีเรีย เช่น ซิฟิลิส เชื้อไวรัส เช่น โรคเอดส์ในเลือดมารดาขณะมีท้อง เชื้อจากร่างกายแม่ผ่านไปสู่เด็กทางรกและสายสะดือและรก หรือเข้ามาติดเด็กขณะที่เด็กคลอดผ่านช่องคลอด เช่น เด็กติดเชื้อโรคหนองในที่อยู่ในช่องคลอดของมารดา ทำให้ตาอักเสบอย่างรุนแรงจนถึงตาบอด หรือติดโรคที่มารดาเป็นอยู่แล้วขณะมีท้อง เช่น โรคเรื้อน ต่อมาแพร่ขยายออกไปทำลายอวัยวะต่าง ๆ ในตัวเด็ก จนเกิดความพิการของร่างกายขึ้นอย่างถาวร ไม่กลับคืนสู่สภาพเดิม อวัยวะเสียไปโดยสิ้นเชิง

กลุ่มที่สอง เป็นการติดเชื้อที่ตัวเด็กขณะอยู่ในวัยเด็ก เกิดหลังจากคลอดออกมาเลี้ยงดูจนโตขึ้นแล้ว เชื้อโรคที่ทำให้เกิดความพิการได้แก่เชื้อแบคทีเรีย (Bacteria) เช่น เชื้อวัณโรค เชื้อโรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ บางชนิด บางรายเกิดกับเด็กเล็กวัยอนุบาล มีเชื้อไวรัสทำให้เกิดอาการอักเสบรุนแรงจนถึงมีไข้สูง เป็นโรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ มีอาการชักเกร็ง หลังหายจากไข้แล้วมีความพิการของสมองอย่างถาวรตามมา เชื้อไวรัสที่เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดความพิการของแขนขาและสมองได้บ่อยมาก ๆ เช่น โรคไขสันหลังอักเสบหรือโปลิโอ (Poliomyelitis) มักเป็นในเด็กเล็กที่ไม่ได้รับวัคซีนโปลิโอป้องกันโรค เชื้อไข้กาฬนกนางแอ่น ไข้สมองอักเสบจากเชื้อไวรัส หัดธรรมดา (Measles) หัดเยอรมัน (German Measles) คางทูม อีสุกอีใส เยื่อหุ้มสมองอักเสบจากเชื้อแบคทีเรีย เป็นต้น

3. ความพิการจากอุบัติเหตุ (Trauma)

ความพิการด้วยเหตุนี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีความพิการอย่างถาวรตามมา เหตุแห่งความพิการทางกายที่พบได้บ่อยที่สุดทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ เช่น อุบัติเหตุจากการถูกแรงกระแทก การตกจากที่สูง อุบัติเหตุจากการจราจร การขนส่ง หรือการทำงานกับเครื่องจักร ความพิการที่เกิดจากไฟไหม้ น้ำร้อน กรด ด่าง ลวก จมน้ำ สำลักน้ำแล้วหยุดหายใจไปนาน การถูกทุบตีหรือกระแทกอย่างแรง จากการถูกทำร้ายร่างกาย เช่น ถูกยิง ถูกแทง หรือการที่อวัยวะถูกตัดขาด เช่น แขนขาดขาขาด และเหตุแห่งสงคราม การต่อสู้กับข้าศึก การป้องกันภัย และสาธารณภัย เป็นต้น อุบัติเหตุจากการถูกสารพิษ เช่น ก๊าซพิษรั่วไหลทำอันตรายประชาชนอย่างรุนแรงจนกลายเป็นคนพิการก็จัดอยู่ในกลุ่มนี้

4. ความพิการที่เกิดจากเหตุของเนื้องอก เนื้องอก (Tumor)

เนื้องอกในที่สำคัญและทำให้พิการถาวรก็มี เช่น เนื้องอกของสมอง ไขสันหลัง ซึ่งควบคุม เกี่ยวกับประสาทการเคลื่อนไหว มีผลให้พิการถาวร เพราะสมองหรือไขสันหลังถูกกดทับด้วยก้อนเนื้องอก หรือเพราะ

ต้องรักษาด้วยการผ่าตัดแล้วมีความพิการตามมา เนื่องออกของกระดูกทำให้ผิดรูปผิดร่าง กรณีเหล่านี้ มักมีผลทำให้มีความผิดปกติทางการเคลื่อนไหว เดินไม่ปกติ เป็นอัมพาตหรือบางรายมีความผิดปกติทางการสื่อสารความหมายด้วย

5. ความพิการประเภทที่ไม่ทราบสาเหตุ (Unknown Cause)

ในประเทศไทยพบกลุ่มคนพิการประเภทที่หมอตระกไม่พบว่าอะไรเป็นสาเหตุ โดยแจ้งว่าไม่ทราบสาเหตุ กลุ่มนี้มีอยู่ค่อนข้างมากที่หาสาเหตุไม่พบ อาจจะเป็นเพราะยังไม่ได้ตรวจทางร่างกายและทางห้องทดลองอย่างละเอียด จึงหาสาเหตุอย่างจริงจังไม่พบ พวกนี้มักเป็นความพิการซ้อนที่ผสมกันหลายอย่างส่วนมากจะมีความผิดปกติทางสติปัญญาพร้อมกับความพิการอย่างอื่น มีความผิดปกติทางการพูดและสื่อความหมาย ทางจิต ผสมมาด้วย ฯลฯ ปัจจุบันนี้ ผู้ที่เคยได้รับการวินิจฉัยว่าพิการโดยไม่ทราบสาเหตุ นั้น ถ้านำกลับมาศึกษาอีก ๆ ด้วยการตรวจสอบทางห้องปฏิบัติการ โดยการตรวจ DNA คือศึกษาเรื่องพันธุกรรม อาจจะทำให้พบว่ายู่ในกลุ่มความผิดปกติทางพันธุกรรม ทั้งสามารถบอกชื่อโรคได้ชัดเจน เช่น ความพิการที่แสดงอาการผสมกันมาหลายรูปแบบ ที่ทางการแพทย์ใช้ชื่อรวมว่า Syndrome อาทิ โรค Usher Syndrome ซึ่งแสดงอาการผสมทั้งตาบอดและหูหนวก เป็นต้น

จากด้วยเหตุแห่งความพิการซึ่งโอกาสที่จะทำให้หายหรือกลับมาเป็นปกติได้ยากมาก ไม่ว่าจะเป็นความทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ดังนั้น การที่กฎหมายกำหนดให้สิทธิทายาทตามมาตรา 20(4) สิ้นสุดลง จึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ กฎหมายจึงควรกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะของความพิการ และกำหนดให้ได้รับสิทธิเงินครบกกำหนดระยะเวลาตามสิทธิ มาตรา 20(4) คือ 10 ปี

การอภิปรายผล

พระราชบัญญัติเงินทดแทน พุทธศักราช 2537 เป็นกฎหมายแรงงานที่กำหนดให้สิทธิกับลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงาน ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการคุ้มครองลูกจ้างให้ครอบคลุมถึงกันได้รับอันตรายและโรคร้ายไข้เจ็บ ซึ่งเป็นความภัยและความเสี่ยงอย่างหนึ่งที่จะเกิดกับลูกจ้างได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะลูกจ้างที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรม โรงงาน การขนส่ง หรือสถานประกอบการที่มีสารเคมี หรืออื่นๆที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือโรคได้

เมื่อลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงานกฎหมายกำหนดให้ลูกจ้างได้รับค่ารักษาพยาบาล ตามมาตรา 13 ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงานกรณีลูกจ้างมีความจำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ เช่น การทำกายภาพบำบัด หรือกิจกรรมบำบัด รวมถึงการฟื้นฟูฝึกฝนอาชีพ โดยกฎหมายกำหนดให้กับลูกจ้างที่สูญเสียสมรรถภาพทางร่างกายหรือจิตใจ ตามมาตรา 15 และยังมีค่าทำศพให้แก่ทายาทหากลูกจ้างถึงแก่ความตายหรือสูญหาย ตามมาตรา 16 และค่าทดแทนเพื่อให้แก่ลูกจ้างหรือทายาทของลูกจ้างตามมาตรา 18 ด้วย

กรณีลูกจ้างตายหรือสูญหาย ทายาทเงินทดแทนตามมาตรา 20 มีสิทธิได้รับเงินร้อยละ 70 ของค่าจ้างรายเดือน โดยกองทุนเงินทดแทนจะจ่ายเป็นรายเดือนเป็นเวลา 10 ปี ตามมาตรา 18(4) หรือระยะเวลาที่ตก

ลงกัน ตามมาตรา 24 ซึ่งทายาทผู้มีสิทธิในเงินทดแทนประกอบไปด้วย บิดา มารดา สามีนีภรรยา และบุตร โดยกฎหมายกำหนดให้สิทธิบุตรตามเกณฑ์อายุ คือได้สิทธิจนถึง 18 ปีบริบูรณ์ และตามเกณฑ์การศึกษา คือ บุตรที่อายุครบ 18 ปีบริบูรณ์แล้วแต่ศึกษาอยู่ ให้ได้สิทธิจนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี รวมถึงบุตรที่ทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบและใช้เกณฑ์อายุ 18 ปี ในการพิจารณาสิทธิที่ได้รับเงินทดแทน ยกเว้นบุตรที่มีลักษณะเช่นนี้อยู่ในอุปการะของลูกจ้างก่อนลูกจ้างตายหรือสูญหายจะได้รับสิทธิต่อไปจนครบกำหนดระยะเวลาและอาจสิ้นสุดสิทธิได้หากหายจากอาการที่เป็นอยู่ จากที่กล่าวมามีปัญหาทางกฎหมายในการพิจารณา 4 ประการสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการกำหนดเงื่อนไขการศึกษาที่สัมพันธ์กับอายุบุตร ตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน มาตรา 20(3) และ (3/1) กำหนดเงื่อนไขการได้รับสิทธิของบุตรในการได้รับเงินทดแทนโดยพิจารณาตามเกณฑ์อายุและเกณฑ์การศึกษา โดยบุตรที่ได้รับสิทธิโดยไม่มีเงื่อนไขคือ มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี แต่หากบุตรอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์แล้ว อยู่ในระหว่างการศึกษาไม่ว่าในระดับใดจะได้รับสิทธิในเงินทดแทนต่อไปจนจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี

จากการศึกษาพบว่าอายุบุตรที่กำหนดในกฎหมายเงินทดแทนมีความแตกต่างกับการกำหนดอายุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 21 ที่กำหนดให้ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ แต่การกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับอายุในการได้รับสิทธิของกฎหมายเงินทดแทนเทียบได้กับอายุที่สัมพันธ์กับเกณฑ์อายุที่กำหนดเกี่ยวกับการศึกษาในแต่ละระดับชั้นตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยมปลาย ซึ่งหากเด็กได้ศึกษาตามเกณฑ์อายุที่จบระดับมัธยมปลายจะอยู่ที่ 18 ปีพอดี แต่จากการวิจัยเยาวชนไทยที่อยู่ในช่วงอายุดังกล่าวมีจำนวนล้านกว่าคนที่ ไม่เรียนและไม่ทำงาน เหตุเพราะความยากจน หรือใช้ชีวิตตามอัตภาพ และส่วนหนึ่งพึ่งพาครอบครัว และจากข้อมูลของ UN การกำหนดอายุเด็ก-ผู้เยาว์ ให้พิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ มิได้กำหนดไว้ที่ 18 ปีบริบูรณ์เท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์กับสิทธิของบุตรในการได้รับเงินทดแทน โดยเฉพาะบุตรที่อายุครบ 18 ปีแล้วยังไม่ได้เรียนต่อ โดยขยายเวลาให้บุตรพิจารณาว่าตนควรทำงานหรือศึกษาต่อไปอีกระยะหนึ่งก่อนให้สิทธิในการได้รับเงินสิ้นสุดลง

2. ปัญหาสิทธิของบุตรที่อายุครบ 18 ปีขึ้นไปไม่ได้เรียน แต่ภายหลังประสงค์จะเรียนต่อ ประเด็นนี้สืบเนื่องจากการกำหนดอายุบุตรในการได้รับสิทธิในเงินทดแทน กล่าวคือ เมื่อบุตรอายุครบ 18 ปี และไม่ได้เรียนอยู่ในขณะนั้น เพราะบุตรอาจจะต้องทำงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัว แต่ต่อมาประสงค์จะเรียนภายหลังจากที่อายุเกิน 18 ปี แล้ว เมื่อพิจารณาประกอบกับการได้รับสิทธิของบุตรที่เกิดภายใน 310 วัน นับแต่วันที่ลูกจ้างถึงแก่ความตาย ให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนนับแต่วันที่คลอด เป็นผลให้มีทายาทผู้มีสิทธิในเงินทดแทนเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้น กรณีบุตรที่อายุครบ 18 ปีแล้วไม่ได้เรียน ภายหลังกลับมาเรียนต่อ กฎหมายควรกำหนดให้สิทธิแก่บุตรที่กลับมาเรียนต่อให้ได้รับสิทธิในเงินทดแทนจนจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี เช่นเดียวกับบุตรที่อายุครบ 18 ปีแล้วอยู่ระหว่างการศึกษา

3. ปัญหาการได้รับสิทธิของผู้มีสิทธิตามมาตรา 20(4) บุตรที่ทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ตามที่กฎหมายกำหนดให้สิทธิกับบุตรประเภทนี้ที่ถือได้ว่าเป็นบุตรที่พิการทางกายหรือทางจิต

โดยบุตรจะได้รับสิทธิในเงินทดแทนจนถึงอายุครบ 18 ปี เมื่อครบ 18 ปี แล้วกฎหมายกำหนดเงื่อนไขการได้รับสิทธิต่อเนื่องโดยพิจารณาว่าบุตรนั้นเคยได้รับการอุปการะจากลูกจ้างก่อนที่ลูกจ้างตายหรือไม่ หากอยู่ในอุปการะมาก่อนจะได้รับสิทธินั้นต่อไป จึงมีข้อสังเกตว่า บุตรประเภทนี้ที่อายุยังไม่ครบ 18 ปี จะได้รับสิทธิไม่ว่าลูกจ้างจะอุปการะเลี้ยงดูมาก่อนตายหรือไม่ โดยเฉพาะบุตรที่ลูกจ้างอุปการะเลี้ยงดูมาก่อน ได้รับสิทธิในเงินทดแทน แต่พอบุตรอายุครบ 18 ปี สิทธิได้สิ้นสุดลงเพราะเหตุอายุครบ 18 ปี

จากการศึกษาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประกอบกับลักษณะของบุตรที่พิการ พัฒนาการต่าง ๆ การช่วยเหลือตนเอง ลักษณะสภาวะร่างกาย จิตใจ มีความแตกต่างกับบุตรที่เป็นบุคคลปกติทั่วไปมาก ด้วยความเป็นบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือหรือพึ่งพาตนเองได้ และไม่อาจคาดหมายได้ว่าบุคคลที่ดูแลบุตรนี้จะยังคงเลี้ยงดูตลอดไป ดังนั้น แม้บุตรที่พิการจะไม่ได้รับการอุปการะจากลูกจ้างที่ตายมาก่อน เพราะอยู่สถานรับเลี้ยงที่ไม่ต้องพึ่งพิงการอุปการะหรือญาติพี่น้องที่รับเลี้ยงบุตรไว้สามารถออกค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูให้ แต่ด้วยเหตุผลที่บุตรนี้เมื่ออายุยังไม่ครบ 18 ปี เคยได้รับสิทธิมาก่อน ก็ควรได้รับสิทธิต่อไปโดยไม่มีเงื่อนไข

4. ปัญหากฎหมายที่กำหนดให้สิทธิทายาทสิ้นสุดลงเมื่อบุตรไม่มีลักษณะทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนอีกต่อไป ตามมาตรา 21 วรรคสองตอนท้าย ที่กำหนดให้บุตรที่ไม่มีลักษณะตามมาตรา 20(4) อีกต่อไป หมายความว่าหากบุตรนั้นไม่มีลักษณะทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือน หรือหายจากอาการดังกล่าวนั้น สิทธิในเงินทดแทนจะสิ้นสุดลงทันที ซึ่งเป็นปัญหาให้พิจารณาว่าบุตรที่พิการมีโอกาสหายจากความพิการได้มากน้อยเพียงใด และหากหายได้จริงการที่กฎหมายกำหนดให้สิทธิในเงินทดแทนสิ้นสุดลงทันที บุตรนั้นจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ทันทีโดยปราศจากการพึ่งพิงอย่างไร

จากการศึกษาพบว่าความพิการมาจากหลายสาเหตุ ได้แก่ การพิการมาแต่กำเนิด จากการติดเชื้อ จากอุบัติเหตุ จากเนื้องอกเนื้อร้าย หรือไม่ทราบสาเหตุ เป็นต้น เมื่อพิจารณาจากสาเหตุต่างๆแล้วเห็นได้ว่าโอกาสที่บุตรที่พิการจะหายหรือกลับมาเป็นปกติเป็นไปได้ยากมาก และหากบุตรหายจากอาการพิการได้กฎหมายควรกำหนดเพิ่มเติมเงื่อนไขการได้รับสิทธิในเงินทดแทนไว้ให้ชัดเจนมากขึ้นกว่าที่จะให้สิทธิในเงินทดแทนสิ้นสุดลงทันที

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิของทายาทเงินทดแทน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 3 ประการ ดังนี้

1. ปัญหาการกำหนดเงื่อนไขการศึกษาที่สัมพันธ์กับอายุบุตรและปัญหาสิทธิของบุตรที่อายุครบ 18 ปี ขึ้นไปไม่ได้เรียน แต่ภายหลังประสงค์จะเรียนต่อ

เพิ่มเติมพระราชบัญญัติเงินทดแทน พุทธศักราช 2537 มาตรา 20(3/2) โดยกำหนดว่า “บุตรที่อายุครบ 18 ปี และไม่ได้ศึกษา ให้ได้รับสิทธิต่อไปอีก 6 เดือน และหากได้ศึกษาต่อภายใน 6 เดือน นับตั้งแต่อายุครบ 18 ปี ไม่ว่าอยู่ในระดับไม่สูงกว่าปริญญาตรีหรือในระดับปริญญาตรี ให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนจนกว่าจะจบการศึกษาระดับปริญญาตรี”

2. ปัญหาการได้รับสิทธิของผู้มีสิทธิตามมาตรา 20(4) บุตรที่ทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

ควรยกเลิกการกำหนดสิทธิของบุตรที่พิการทางกายและทางจิต ตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พุทธศักราช 2537 มาตรา 20(4) จากเดิม “บุตรที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีและทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบซึ่งอยู่ในอุปการะของลูกจ้างก่อนที่ลูกจ้างถึงแก่ความตายหรือสูญหาย” กำหนดใหม่เป็น “บุตรที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีและทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบซึ่งอยู่ในอุปการะหรือมีได้อยู่ในอุปการะของลูกจ้างก่อนที่ลูกจ้างถึงแก่ความตายหรือสูญหาย”

3. ปัญหากฎหมายที่กำหนดให้สิทธิทายาทสิ้นสุดลงเมื่อบุตรไม่มีลักษณะทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนอีกต่อไป

ตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พุทธศักราช 2537 มาตรา 21 วรรคสองตอนท้าย เดิม “บุตรไม่มีลักษณะตามมาตรา 20(3)หรือ(4) อีกต่อไป...” แก้ไขใหม่เป็น “บุตรไม่มีลักษณะตามมาตรา 20(3) อีกต่อไป บุตรที่ไม่มีลักษณะตามมาตรา 20(4) และมีผู้อุปการะหรือประกอบอาชีพได้ด้วยตนเอง”

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยา รัตนกร. (2547). *การสังเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ*. สำนักพิมพ์วิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนิษฐา เกวินทรภักดี. (2531). *การดูแลคนพิการ*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พระราชบัญญัติเงินทดแทน (ฉบับที่ 2) แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2561.
- พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พุทธศักราช 2534.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พุทธศักราช 2550.
- ประกาศกฎกระทรวงสาธารณสุข พุทธศักราช 2537 ว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ.
- ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง “*ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ*”.
- ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนพิเศษ 77 ง.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง “*กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการเพื่อการศึกษา* พุทธศักราช 2552”. ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนพิเศษ 80 ง. หน้า 45-47.
- วีระ โลจายะ. (2547). *กฎหมายสิทธิมนุษยชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์วิวกตอริเพาเวอร์พอยท์.
- สิรินาถ บุญเกียรติ. (2535). *การเตรียมการของสถานประกอบการในการจ้างแรงงานคนพิการ*. ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)
- O’ Reilly, A. (2003). The Rights to Decent Work of Persons with Disabilities (สิทธิในการทำงานที่มีคุณค่าของผู้พิการ) Skills Working Paper No.14, ILO Geneva.